

AZ ELSŐ SZÉDER ESTE KÖZÖSEN ÜNNEPELTÜNK A MENHÁZBAN

ÖT TEMPLOM

„Az Öt Templom Fesztivál alapja az öt templom Győr-Újvárosban. Ez egy olyan építészeti érték, együttállás, amely európai szinten is kivételes...”

3

GYŐR

„Egy többszáz éves vallási közösség nem szűnhet meg csak úgy, hiszen Győr városa lenne sokkal szegényebb, ha ez megtörténne.”

4

ÚJ KELET

„A „kék-fehér” hétköznapiak a Szent-földön úgy telnek, hogy reggel nem tudjuk, vége lesz-e a háborúnak, vagy megint egy új háború alakul ki...”

7

Pészah Komáromban

Április 1-jén, szerdán nagy volt a sürgés-forgás a hitközség megújult kiskonyhájában, a Menház épületében. A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége jóvoltából megújult találóhelyiséget először használtuk egy rendezvény lebonyolítása során.

A program az esti imával vette kezdetét a fűtött zsinagógában. A szélesebb régióból megjelenteket Paszternák Tamás koordinátor köszöntötte. Az előimádkozó és a Széder este levezetője, hagyományainkat követve Riszovannij Mihály tanár úr volt. A Közel-Kelet békéjéért, az izraeli hadseregért is imádkoztunk. A szépen terített asztalok mellett hallgattuk végig az egyiptomi kivonulás történetét, a Hagada elbeszélését továbbadtuk generációról generációra. A szédertál tartalmát megismerve jutottunk el az ízletes kóser vacsoráig, mely ezúttal is Budapestről érkezett. A helyi felszolgálók mellett köszönettel tartozunk Lakatos Vince szakácsnak, aki közreműködött a konyha és a konyhatechnológiai eszközök beüzemelésében.

A vacsorát követően folytattuk a történet elbeszélését, vendégeink hallhattak a hitközség következő időszakra várható programjairól. Köszönjük Marczell Éva, Saláth Magda és a Paszternák házaspár hozzájárulását a rendezvény sikeres lebonyolításához.

PA

Nyitott kapuk délutánja

Az elmúlt évek hagyományát folytatva idén is nyitott kapuk programmal csatlakozunk a Komáromi Napokhoz. **Május 3-án, vasárnap 14 és 16 óra között** ismét várjuk az érdeklődőket a Menházba!

Mártírnapi meghívó

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden jóérzésű embert megemlékezésre, melyet Komárom és környéke zsidó lakossága deportálásának 82. évfordulója alkalmából tartunk **2026. június 14-én, vasárnap 10:30-kor** a komáromi zsidó temetőben (Aranyember utcája 1.).

Beszédet mond dr. Frölich Róbert főrabbi, közreműködik Zucker Immanuel főkantor. Az áldozatok emlékére 12:00 órakor közösen gyűjtünk gyertyát a zsinagógában (Eötvös utca 15). Emlékezzünk együtt!

Részvételi szándékukat kérjük jelezzék a kile@menhaz.sk címen!

Kalandok határok nélkül Így telt a budapesti Bálint Ház Salom Klubjának komáromi kirándulása

Bár a szél néha borzolta a frizurákat, és az idő is hűvösebbre fordult, minket nem olyan fából faragtak, hogy ez megállítson. Valójában teljesen mindegy, milyen az időjárás, ha együtt vagyunk. Ami a legemlékezetesebb volt:

– A Monostori Erőd: Megtudtuk, hogy elképesztő mennyiségű, összesen 80 millió téglából épült fel. A falak között sétálva még azon is elmerengtünk, milyen kihívás lehetett a hóféhér egyenruhák tisztán tartása.

– Vendégségben Komárnóban: Egy finom ebéd után átgurultunk a határ túloldalára, ahol olyan fogadtatásban volt részünk, mintha rég nem látott rokonokhoz hazaérkeztünk volna.

– A helyi zsinagóga és a Menház: Megismerkedtünk a közösség történetével ebben a különleges hangulatú épületben. Bár jelenleg nincs rabbijuk, a falakon lévő rengeteg kép arról mesél, hogy talán mégis nekik van a legtöbb.

– És a kihagyhatatlan kör: A Kauflanddal zártuk a napot. A nagy kerek nápolyik és a sajtok természetesen nem maradhattak ki, így senki nem tért haza üres kézzel.

Nagyon hálásak vagyunk a vendégszeretetért, a barátságért és a közös élményekért. Köszönjük a szervezőknek a zökkenőmentes lebonyolítást, önkéntes idegvezetőnknek a sok érdekes információt, és kedves buszsofőrünknek a biztonságos utat. Nagyszerű együtt utazni és élményeket gyűjteni. Már nagyon várjuk a következő alkalmat!

(Forrás: Bálin Ház - Salom Klub FB-oldal)

Mazel tov!

Márciusban került sor néhai Pasternak Sándor unokáinak bar micvójára. Eliav Snitman, Ronit Pasternak és Shaun Snitman gyermeke az USA-ban, Liam Deutsch, Nathalie Pasternak és Dan Deutsch fia Zürichben olvasott fel először a Tórából a jeles napon. A felnőtté vált fiúknak, családjainak és lapunk rendszeres olvasójának, nagymamájuknak, Madeleine Pasternaknak szívből gratulálunk!

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bankunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Saláth Magda, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Pasternák Antal (Komárom), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A KZSH-t, a Shalom klubot és a Hitközségi Híradót MUDr. Balázs Ferenc és anonimitásukat kérő adományozók támogatták. Köszönjük!

Pészah előtt minden hittestvérünkhöz eljutott az ünnepi bor, macesz és a sok más, rendelhető kóser finomság.

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége április 15-én Pozsonyban tartotta vezetőségi ülését, melyen Pasternák Antal elnök képviselte a KZSH-t. A fő téma az idei költségvetés volt.

Savout a Tóraadás ünnepe május 21-én csütörtökön este kezdődik. 22-én és 23-án (péntek-szombat) főünnepek vannak. Ekkor a titkárság zárva tart és a temető nem látogatható.

Folyamatosan bővítjük a Spitzer Béla Kis-könyvtár állományát új kiadványokkal. Az olvasók a kile@menhaz.sk címen tudnak bejelentkezni.

Pészah ünnepe előtt megkezdődtek a tavaszi munkálatok a Menház kertjében.

A komáromi zsidó temetőben egy kódos beléptető került felszerelésre a kapura. Ez biztosítja, hogy ne legyen nyitva a sírkert ajtaja. A belépni kívánók a KZSH titkárságán, illetve a temető bejáratánál kihelyezett telefonszámokon tudják igényelni a kódot.

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Öt Templom Fesztivál Győrben Borsa Katát kérdeztük

Borsa Kata vagyok, a Karzat Színház Nonprofit Kft. munkatársa, az Öt Templom Fesztivál programigazgatója.

Mikor, milyen célokkal indult útjára az Öt Templom Fesztivál?

A fesztivál története 2005-re nyúlik vissza, amikor Győr először pályázott az Európa Kulturális Fővárosa címre, és a 2. forduló pályázati anyagának akkori írójaként lehetőséget kaptunk rá, hogy szabadon gondolkozzunk Győr kulturális fejlődésének lehetőségeiről. Akkor már évtizedek óta foglalkoztunk fesztiválok szervezésével és lebonyolításával, pontosan tudtuk, hogy Magyarországon ez agyon telített piac. Csak olyan új ötlettel szabad előjönni amely egyedi, markáns, van hosszú távú víziója és pontos üzenete. Mi ebben hittünk akkor, ezt valljuk azóta is. Az Öt Templom Fesztivál alapja az öt templom Győr-Újvárosban. Ez egy olyan építészeti érték, együttállás, amely európai szinten is kivételes és így érdeklődésre tarthat számot. Az üzenet pedig, az európai zsidó-keresztény kultúra mint identitásunk megőrzendő alapja, a kultúrák és vallások közötti párbeszéd fontossága azóta is egyre aktuálisabb. Amit Pál Kálmán fesztiválvezető 2006-os első fesztivál műsorfüzetének köszöntőjében megfogalmazott, az az utóbbi 20 évben ugyanúgy megállta a helyét, mint az első alkalommal. Elmondhatjuk, hogy egyre többen értik, érzik a fontosságát, ezért is évről évre többen tartanak velünk. Vonzóak a rendezvények.

Kik alkotják a fesztivál célközönségét? Mennyire lehet bevonni a fiatalokat a programokba?

A fesztivál egyes eseményei előtt mindig kérdezzük a közönségünket arról, honnan érkeztek és mióta ismerik a fesztivált, hol hallottak róla. Nagyon sok a visszatérő vendég. Mondhatjuk, hogy van egy 50%-ban stabil közönségünk, akik fesztiválról fesztiválra visszajárnak. Várják, keresik a programjainkat és nyitottak azokra az újdonságokra amelyeket nyújtani tudunk. Ez most már évente két fesztivált jelent. Májusban az ötnapos Öt Templom Fesztivált és év végén az Öt Templom Adventet. A két fesztivál szerkezete, tematikája kicsit más, de az üzenet ugyanaz. Ezek tudatos struktúrák. Mint ahogy az is nagyon tudatos, hogy a fiatalok felé fordulunk és igyekszünk megnyerni, meglepni őket. Mondhatjuk, hogy ez a korosztály is szereti a fesztivált. Mindig van olyan program, amelynek a közönsége elsősorban az adott előadó miatt jön. Sokszor a helyszínen tudatosan bennük, hogy egy fesztiválon vannak és a program, amelyre érkeztek egy templomban lesz. Ez néha egy olyan első lépés, amelyet sok másik követ, ez a cél. Nyitottság és párbeszéd. Szoktunk mondani, hogy generációk között is tudunk hidat építeni a programjainkkal. A nagyszülők a templomot ismerik, az unokák az előadót. Mindenkinek valamiért ismerős és biztonságos a közeg, együtt jól érzik magukat. Ez is párbeszéd.

Milyen szerep jut a zsinagógának a programsorozatban? Hogyan működnek együtt a Győri Zsidó Hitközséggel?

A zsinagógára a fesztivál szempontjából mi úgy tekintünk, mint az egyik templomra az öt közül. Nem hangversenyteremként, nem közösségi térként, hanem templomként. Ugyanolyan tisztelettel és körültekintéssel válogatjuk ide is a programokat, mint a keresztény templomokba. Sok kivételes pillanatot éltünk már meg itt az elmúlt 20 évben, láttuk például itt táncolni Fahidi Évát a Tünet együttes Sóvirág című előadásában. Kétszer is volt szerencsénk vedégül látni Elisabeth Leonskaját, aki azt mondta ez a kedvenc zsinagógája és mindig boldogan tér vissza hozzánk. Ezek nagyszerű és kivételes pillanatok. Legbüszkébb mégis a Hanuka ünnepre vagyok, amelyet közel 15 éve minden decemberben közösen szervezünk a Győri Zsidó Hitközséggel. Részbe a fesztiválunk programjának és mindenki előtt nyitott felekezeti hovatartozástól függetlenül. A kezdetek óta alig férnek el az érdeklődők és nem csak a helyi zsidó hitközség, de felekezeti hovatartozástól függetlenül nagyon sok a győri, sőt környékbeli érdeklődő. Ez egy fontos üzenet, hogy ünnepejünk együtt! A példa szerencsére másokat is a nyitásra bátorított. Nálunk a hanukia gyertyáit az utcabeli gyülekezetek keresztény lelkipásztorai, azok előjárói gyűjtik. Ez is egyre több helyen válik hagyománnyá országosan.

A Győri Zsidó Hitközséggel a kapcsolatunk nagyon jó. Ugyanúgy ahogy a többi felekezettel is. Szerencsések vagyunk. Nélkülük nem lenne lehetséges megrendezni a fesztivált, hiszen ők a házigazdánk. Villányi Tiborral, a hitközség elnökével különösen szoros a kapcsolat, közösen vágunk bele a Menház felújításába. Amikor elindult a fesztivál, a Menház még városi tulajdonban volt, elég leromlott, mondhatjuk bontás közeli állapotban. Most a hitközség jóvoltából a már megújult épületben, a helyi zsidóság történetét bemutató kiállítás és egy 80 fős kamaraterem is várja a látogatókat. Ezeket a tereket mi is használjuk a fesztiválok alatt és beépítjük a programunkba a Menház adta lehetőségeket. Mondhatjuk ez egy közös eredmény.

Mit tudhatunk az Öt Templom Adventről és az Öt Templom Túrákról?

Az Öt Templom Adventet az a felismerés hívta életre, hogy nagyon sok produkció, amelyet szívesen hívtunk volna a templomterekbe kifejezetten az adventi és hanukai ünnepekhez kapcsolódott tematikusan, tavaszszal nem lett volna értelme meghívni őket.

Folytatás az 5. oldalon.

Zsidó élet Győrben

Interjú Dr. Fekete Mátyással

Dr. Fekete Mátyást március közepén kérdeztük a helyi zsidó életről, kitüntetéséről, jövőbeni tervekről. Mély megrendüléssel kaptuk a szomorú hírt, hogy néhány nappal az áprilisi számunk lapzártája előtt elhunyt. A család gyászában osztozunk, emlékéttel ezzel, a valószínűleg egyik utolsó interjújával is megőriztük!

Kérjük, röviden mutakozzon be a Hitközségi Híradó olvasóinak!

Lassan 74 éve születtem, egy olyan új világba, amelyben sok ember hitt és akart hinni. Ehhez a hithez kellett apám élni akarása, és ahogy feledni akarta a gyermekkori megálázásokat, magát a koncentrációs tábor, amelyek egyikében apai nagyanyámat halálra rugdosták. József nagyapám hozta haza a csontra lesóványodott édesapámat a karjaiban. Ez az új világ szüleim számára új értékrendet kínált, amely szakított minden korábbi hagyománnyal és szokással. Ez természetesen azt is jelentette, hogy a vallást, mint olyat, elavult, idejét múlt dolognak mondták. A kritikai szemlélet gyakran felszínre tört belőlük, de apám szerencsére megúszta, hogy lecsukják újságcikkjei miatt, pedig ekkoriban és főleg 1956 után sokan nem kerültek el ezt a sorsot. A család Budapestről Tatabányára költözött, hogy kikerüljön a hatóságok látóköréből, onnan csak a hatvanas évek első felében tért vissza a fővárosba. Csepelen jártam gimnáziumba, majd sikeresen elvégeztem Pesten a közgazdaságtudományi egyetemet. Győrbe a nyolcvanas évek elején költöztem, ahol is leginkább turizmusfejlesztéssel, terület- és településfejlesztéssel foglalkoztam a nemzetközi kapcsolatok szervezése mellett – úgy országosan, mint regionálisan. Ennek a 40 évnél fordult több mint a fele már a zsidóságra felé is, sokkal inkább, mint korábban... Feleségem született győri. Három lányunktól nyolc unokánk szerez nekünk nap mint nap örömet, nagy boldogság látni őket, ahogy nőnek, növegetnek. Szüleim 2002-ben költöztek Győrbe és találtak segítő közösségekre, a Győri Zsidó Hitközségre és a Hit Gyülekezetére, a kevés filozofia egyház egyikére. Nagyjából ettől datálódik egyre aktívabb részvételem a Hitközség életében, amelybe minden belefért, amivel a Hitközséget segíthettem. Ha kellett, bevonódtam a levelezésbe, a programok és az ünnepek szervezésébe, a fejlesztési beruházások előkészítésébe és tető alá hozásába, megbeszéljük az aktualitásokat.

Március 15-én megkapta Győr város „PRO URBE GYŐR” díját, melyhez ezúton is gratulálunk! Az indoklásban a magas színvonalú oktatói és publikációs tevékenysége, a turizmus területén végzett értékes munkássága, sokrétű társadalmi szerepvállalása mellett az izraelita kulturális örökség megőrzése érdekében végzett fáradhatatlan munkáját is említik. Mesélne erről a területről?

A Győri Zsidó Hitközség és főleg annak negyven éve elnöke, Villányi Tibor nélkül talán már nem lenne hitközség sem – ez vitathatatlanul az ő múlhatatlan érdeme. Családjával példát mutat, hogyan kell őrizni és a gyakorlatban megélni a hagyományokat, megtartani a szombatot és az ünnepeket. Benne és családjában barátokra találtam, de ezt elmondhatom a Hitközség szinte minden tagjáról. Nekem volt öröm és megtiszteltetés, hogy hozzájárulhattam a Hitközség fennmaradásához, működéséhez. A teljesség igénye nélkül csak pár emlékezetes dolog, esemény az utóbbi 20-25 évből, amelyekre szívesen emlékszem vissza és amelyekben segíthettem. Egyik sem a magam kizárólagos érdeme, de némi részem volt bennük:

– Hanuka 2005-ben, amelyen Schweitzer József országos főrabbi és Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát közösen mondták el gondolataikat az ünnep apropóján. Az eseményről videofelvétel készült, ha nem is a manapság elvárt technikai színvonalon, de nézhető minőségben.

– Közös hitközségi kirándulás 2011 szeptemberében Pozsonyban, hogy megnézzük a zsidósághoz kötődő látnivalókat, köztük a zsidó temetőt is.

– Kerek évfordulós megemlékezések a Holokausztban meggyilkolt zsidó honfitársainkról, családtagjainkról. Hozzá kell tenni azonban, hogy Győrött egyetlen olyan év sem volt, hogy ne lett volna Már-tír megemlékezés a temetőben.

– A 2006-ban gyönyörűen felújított győri Zsinagóga 2020-ban volt 150 éves!

– Kiemelkedő volt a Holokauszt-80, amelynek kapcsolt rendezvénye volt a Győrből elszármazottak Világtalálkozója, valamint egy középiskolai vetélkedő és filmklub.

– 2024-2025-ben a Hitközség egy-egy porcelán trenderlivel köszönte meg Nagy István fényképész-mester és Borsa Kata, az Öt Templom Fesztivál igazgatójának

sokéves önzetlen munkáját. Az átadásra a Hanuka keretében volt lehetőség.

– Kiemelkedő fontosságú a zsidóság-történelmi és a szokásokat bemutató állandó kiállítás kialakítása a győri Menház épületében. A pinceszinten éppen március 22-én kerül sor a bővített anyag megnyitására, átadására. Példaértékű a diákcsoportok fogadása és részükre a tárlatvezetés lehetőségének biztosítása.

– A Nyugat-Dunántúli Magyar-Izraeli Baráti Társaság nevében szerepet vállaltunk, anyagilag és erkölcsileg is segítettük a vallási, kulturális, gasztronómiai és más jellegű programok szervezését, illetve megtartását. Mindez nem valósulhatott volna meg, ha nem áll ebben mellett a Baráti Társaság egésze!

Mennyire érdeklődnek a mai fiatalok a település zsidó vonatkozású emlékei iránt?

Az elkötelezett középiskolai tanároknak hála sikerül ébren tartani a fiatalok érdeklődését a zsidó emlékek, sőt a zsidó élet iránt. A Hitközség rendszeresen és igény szerint fogadja az egyetemistákat és a diákokat a kihelyezett órákra, a Szabadegyetem előadásaira. Győr régi adóssága, hogy a városból és környékéről elhurcolt, meggyilkolt ezrek emlékéttel egy frekvenciát helyen felállított köztéri emlékmű hirdesse, ez a feladat még a város önkormányzatára vár. Az érdeklődés nem spontán alakul ki, azt ébren kell tartani! Erre jók a helyi kiállítások, a városnéző séták, az egyetemi előadások. A Nyugat-Dunántúli Magyar-Izraeli Baráti Társaság – miközben a jelenre és a jövőre fókuszál – azt képes mindehhez hozzátenni, hogy a két ország kapcsolata túlmutat a történelmen, a Magyarországon élő zsidóság egyszerre magyar és zsidó, akik pedig elszármaztak Izraelbe, tovább ápolják hazai szálaikat és őrzik itteni szokásaikat. Ez érvényes fiatalra és idősebbekre egyaránt.

Folytatás a következő oldalon.

Folytatás az előző oldalról.

A Baráti Társaság azt is fontos feladatának tartja, hogy határozottan és nyomatkosan fellépjen bármilyen antiszemita és Izrael-ellenes megnyilvánulás ellen, mert nem szabad hagyni, hogy a történelem megismételje megismételhetetlen hibáit!

Vezető szerepet tölt be a Nyugat-Dunántúli Magyar-Izraeli Baráti Társaságban. Mennyire jelent ez új kihívásokat akkor, amikor ismét háború dúl a Közel-Keleten?

A Nyugat-Dunántúli Magyar-Izraeli Baráti Társaságnak nem dolga és nem feladata beleszólni országok kül- és katonapolitikájába. Célunk, hogy a magyar zsidóság, illetve egy ennél jóval nagyobb merítésben, a magyar gazdasági, kulturális és oktatási együttműködés, segítése Izrael hasonló helyi közösségeivel, gazdasági szereplőivel a rokoni és baráti szálak ápolását. Erre kötelez bennünket több minden más mellett azoknak az emléke is, akik nem érthették meg Izrael újkori megalkulását, a közel-keleti térség veze-

tő nagyhatalmává fejlődését. Ugyanakkor minden ellenséges drón, rakéta, bomba vagy golyó, amely zsidó testvéreinket és az ártatlan áldozatokat sebz meg, közben akár halálukat is okozhatja, fáj, és fájnia kell minden embernek! Értelmes ember nem lehet háború párti, de a háborúellenesség nem jelentheti a lemondást az önvédelem jogáról! Izrael sziget egy olyan tengerben, amelynek hullámai az elpusztítására esküdtek fel. Ébernek kell maradni! Nem más, mint a figyelem lankadása vezetett el 1200 fiatal legyilkolásához, a gázai tragédiához is! A védekezés okozhat sajnos nemkívánatos áldozatokat is, de ki ezért a felelős? Az, aki védi állami-ságát és polgárait, vagy aki a civil lakosság háta mögé bújva támad orvul, hajt végre terrorista akciókat? A hosszútávú béke megteremtése mielőbb nem csupán a térség, de az egész világnak is a kifejezett érdeke lenne.

Miként látja a győri zsidóság jelenét és jövőjét?

A győri zsidóság létszáma egyre jobban fogyatkozik, ahogy látom. Ami a ki-

utat illeti a Hitközség szép lassan elfogy, hacsak nem lesz némileg nyitottabb anélkül, hogy egy jottányit is engedne a Tórai előírásokból. Lehet, hogy rövid időn belül a környékbeli közösségek csak együttesen lesznek majd képesek alkalmanként kiállítani egy Minjenet? Nem is az anynyira távoli jövőben elgondolkozhatunk azon, hogy vagy lesz-e olyan valaki, aki utolsóként majd lekapcsolja a villanyt az imateremben, vagy a Hitközség befogadja a közösségbe a filozofákat és a pártolókat is. Élénk közösségi élet ma még van, de mi lesz holnap, ha a motor végleg háttérbe vonul? Lesz-e egy másik motor, aki tovább működteti majd a Hitközséget? Azt kívánom, hogy mindenképpen legyenek ilyen vállalkozó szelleműek, mert egy többszáz éves vallási közösség nem szűnhet meg csak úgy, hiszen Győr városa lenne sokkal szegényebb, ha ez megtörténne. Lesz-e jövője a győri zsidóságnak? Ez elsősorban a Győrben élő zsidókon múlik akár templomjárók, akár nem!

PA-PT

Folytatás a 3. oldalról.

A másik ok, amiért az adventet elkezdjük szervezni, az éppen az olyan ünnepi alkalomok mint a hanuka, és ugyanígy a keresztény gyülekezetek adventi programjai. Mi azt mondjuk az öt templom utcájában, hogy az ünnepeink annál szebbek, minél többen ünnepeljük együtt azokat. Így lett az Öt Templom Advent egy egész hónapig tartó közös ünnep. Lassan már több programmal mint az Öt Templom Fesztivál.

Az Öt Templom Túrákat minden fesztiválon több alkalommal is meghirdetjük és év közben is igyekszünk eleget tenni a kéréseknek, hogy fogadjunk privát csoportokat ha erre igény van. Ez a túra az öt házigazda templomunkról szól. Azért indítottuk el, mert szerettük volna elmesélni a történetüket, az egymáshoz való viszonyukat és annak az együttállásnak a fontosságát, amely üzenet a fesztivál és a jövő számára is. Békében élni egymás mellett lehetséges.

Milyen programokkal készülnek 2026-ra?

Most elsősorban a május 7-11. között megrendezésre kerülő 21. Öt Templom Fesztiválra készülünk. A programkínálat nagyon szerteágazó, szerencsére idén is elmondhatjuk, hogy gazdag és minőségi programot sikerült összeállítanunk, tele olyan különlegességekkel mint a templomi térben először koncertező Vad Fruttik vagy Barabás Lőrinc minden érzékszervünkre ható,

fényjátékkal kísért szólókoncertje, amelyben még a templom orgonája is szerephez jut. Gondolunk a fiatalokra és a törzsközönségre is. Minden fesztiválon van egy Dalversek válogatás Seres Tamás rendezésében. Idén Borbély Mihály, Oroszlán Szonja és Wunderlich József tolmácsolásában hallhatjuk a verseket, amelyek a szakrális térben mindig új jelentésszerűséggel gazdagodnak. Ez az Öt Templom Fesztivál varázslata. Lesz klezmer is. Az idén 80 éves Jávorci Ferenc „Fegyva” és a Budapest Klezmer Band tér vissza hozzánk már nem először. Nem mehettünk el a kerek évforduló mellett és örömmel várjuk őket. Ez a koncert az evangélikus Öregtemplomban lesz. Ez is az Öt Templom Fesztivál sajátja, hogy a műfajok otthonra találnak egymás templomában. Ez is párbeszéd. Először lesz a fesztivál

vendége és Magyarországon először lép fel a prágai Der Šenster Gob és a svájci születésű zsidó énekesnő Lea Kalisch. Ők a klezmer egészen modern irányzatát hozzák el hozzánk. Így alakult, hogy az idei tavaszunk tulajdonképpen a klasszikus klezmerrel indul és a modern klezmerrel zárul. Lesznek kamaraszínházi előadásaink a Menházban, Gryllus Dorka, Borgula András és Pálos Hanna lép itt a közönség elé három monodramában. Lesz Öt Templom Túra, egyházzenei workshopok, bábelőadás gyerekeknek és még sok minden. Szokták is mondani, túl sok minden. De ez egy fesztivál. Közben pedig készülünk az Öt Templom Adventre is, amely 2026-ban november 27-én indul.

Mindenkit szeretettel várunk május 7-11. között az Öt Templom Fesztiválra!

PA-PT

Mózes madarai

Interjú Böröcz Lászlóval

Anyai ágon ateista zsidó családból származom, a zsidósággal csak fiatal felnőttkoromban kerültem mélyebb kapcsolatba, amikor elhívtak egy kis zsinagógai férfikórusba énekelni és aztán ott ragadtam öt évig. Később a klasszikus ének lett a hivatásom, de évtizedekkel később beiratkoztam az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemre, ahol zsidó kultúra történész diplomát szereztem.

Mikor, milyen céllal jött létre a 2B Galéria?

A 2B Galériát a New Yorkban élő testvéremmel alapítottuk 2002-ben. Ez egy non-

profit intézmény, pályázatokból és adományokból tartjuk fenn. Először csak a kortárs magyar és nemzetközi képzőművészet bemutatása volt a célunk, de aztán egyre több lett a zsidó tematikájú kiállítás, most már ezek teszik ki programunk legnagyobb részét.

Március elején nyílt meg a Mózes madarai című tárlatuk. Kik, milyen műveket állítanak ki?

Tizenöt alkotót kértünk fel, akik a legváltozatosabb módon dolgozták fel a témát. Csak néhányat ragadnék ki közülük. Július Gyula videóinstallációjában felhú-

ható pléhmadarak csipegetik a francia draszté mannaszemeket, Takács Máté hatalmas fészket épített, amelybe, ha egy lyukon bekukucskálunk a héber élet szót fedezhetjük fel, Roskó Bea pókhálóból készített egy zsinagógai örökmécses imitációt piros madarakkal átszőve, Szemző Zsófia grafikája a sivatagban élő pusztaityúkfélék túlélési technikájáról mesél.

Mennyire mozgatja meg a budapesti művészetek iránt nyitott közönséget egy-egy zsidósághoz kapcsolódó kiállítás?

Kiállításainkra sokan ellátogatnak, olyanok is, akik a zsidó kultúráról kevés ismerettel rendelkeznek, és itt döbbennek rá, hogy lehet erről a világról tabuk és hamis pátosz nélkül beszélni.

Milyen terveik vannak az év hátralévő részére?

Több kiállítás vár még ránk idén, ezek közül fontos kiemelni a magyar animációs film egyik újra felfedezett alkotóját, a Párizsban 1966-ban elhunyt Falus Éva életművét feldolgozó tárlatot, valamint a szintén magyar zsidó gyökerekkel rendelkező és szintén Párizsban élő Alain Fleischer fotó és videó kiállítását.

Ha olvasóink Budapesten járnak, hol keressék a galériát? Az online térben honnan informálódhatnak az aktualitásokról?

A 2B Galéria a IX. kerületben, a Ráday u. 47. sz. alatt található, a honlapunkon minden lényeges információt megtalálnak: www.2b-org.hu. Természetesen a Facebookon és az Instagramon is lehet követni bennünket. Hírlevelünkre pedig a 2bgaleria@gmail.com címen tudnak feliratkozni.

PA-PT

Múltunk öröksége

Litomericzky Nándor gyűjtéséből

„Mi lesz a zsidó szobrászok emlékműveivel? Rövid lajstrom a zsidók által készített híresebb szobrainkról és emlékműveinkről...

Most, amikor az életre kelt nemzeti lelkiület kiközösíti magából a zsidó írók, zenészek, színészek idegen szellemiségű és sekélyes színvonalú „alkotásait”, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a zsidó kezekből származó művészileg selejtes emlékműveket sem... Sokat foglalkoztatott szobrász volt Róna (Rozner) József is, aki már 1888-ban belépett az Eötvös-pályolyba. Legnevezetesebb alkotása a királyi várkertben levő Savoyai Jenő herceg

lovasszobra. A rossz nyelvek azt mondják, hogy a világhírűvé vált horvát szobrász, Mestrovic érdeme, hogy a szobor olyan dinamikusra sikerült, akkor mint segéd Róna műhelyében dolgozott. Róna (Rozner) másik emlékműve Zrinyi Miklóst eleveníti meg a Hitler-téren. Ő készítette Szeged, Miskolc és Rozsnyó számára a Kossuth szobrokat, a gödöllői Erzsébet királyné emléket, a miskolci Szemere Bertalan szobrot és a komáromi Klapka-szobrot. Jellemző különben Róna (Rozner)-re, hogy a magyar történelem nagy alakjait, hol pedig erotikus szobor-csoportozatokat készített, ezek tárgyát főleg az ószövetségből merítette... Hosz-

szú, komoly művészi megfontolás feladata megállapítani, mely emlékművek méltók ezek közül az eltávolításra vagy megsemmisítésre. Amennyiben a megsemmisítendő anyag bronz, a magyar önvédelem fegyverévé kell kovácsolni, ha pedig márványból vagy kőből vannak, akkor azokat tehetséges magyar szobrászainknak kell átengedni, hogy ebben a anyagszűk világban magyar szellemű és komoly művészi színvonalú alkotásokat faragjanak belőlük. Ugyanakkor a lebontott emlékművek helyére újra el kell készíttetni az illető nemzeti nagyság szobrát. Így sok eddig félreszorított fiatal magyar tehetség jut új munkához, kenyérhez és a magyar városok emlékműveinek is sokszor igazán elképesztően alacsony színvonala is nagyon megjavul. Balás-Piry László” (Egyedül Vagyunk, 7. évfolyam, 10. szám, 1944. 05. 19., 4. oldal)

Megújult az Új Kelet

Vadász Évát és Salamon Itzhaki Sárát kérdeztük

Vadász Évát, az izraeli Új Kelet című újság főszerkesztőjét nem kell bemutatnunk a Hitközségi Híradó olvasóinak. Édesanyja, Vadász Magda rendszeresen közreműködik rendezvényeink szlovák nyelvre történő tolmácsolásában. Évával is többször találkoztunk Komáromban, másik riportalanyunkkal Salamon Itzhaki Sárával az Új Kelet képszerkesztőjével vendégünk volt az online Ajvé, hétfő! programorozat keretében is.

Hosszú évek óta éltek Izraelben, milyenek a „kék-fehér” hétköznapiak 2026 kezdetén a Szentföldön?

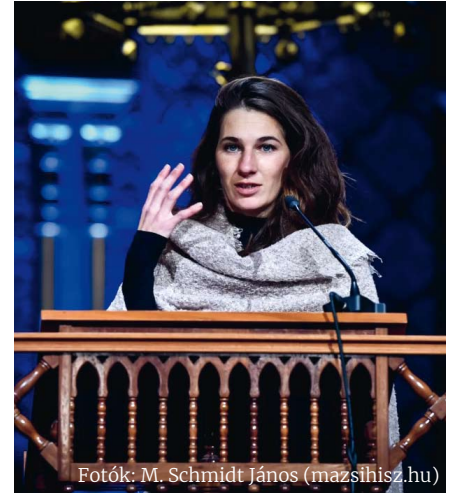
A „kék-fehér” hétköznapiak a Szentföldön úgy telnek, hogy reggel nem tudjuk, vége lesz-e a háborúnak, vagy megint egy új háború alakul ki a már meglévő háborúban, de a kávé mindkettőhöz ugyanannyiba kerül. Délre már vitázunk róla, este pedig egyhangúlag megállapítjuk, hogy holnap is pontosan így lesz, csak természetesen teljesen másképp. Egy biztos, hiányzol a „kék-fehér” térből, KisPaszti! Felemelő volt a blogtársadnak lenni és megbeszélni minden egyes rakétatámadást 2012 környékén.

Ha dióhéjban össze kéne foglalnotok az Új Kelet történetét, melyek voltak a legfontosabb mérföldkövek?

Az Új Kelet 1918-ban indult, túlélte Kolozsvárt, a történelem logikáját és több rendszert, majd Tel-Avivban feltámadt, mert a magyar nyelv tudta, hogy fel akarja venni a versenyt a héberrel. Az újságot olyan emberek csinálták, akik nemcsak írtak, hanem közben Izraelt is feltalálták, vitatták, rajzolták és kifigurázták. Amikor elfogyott a pénz, maradt az önkéntesség, amikor elfogyott a papír, maradt az internet, amikor az is kevés volt, lett belőle egy 180 oldalas bookazine, mert kicsiben már nem volt értelme túlélni. Az Új Kelet ma is azt csinálja, amit mindig: egyszerre vitatkozik mindenkiel, mégis ragaszkodik ahhoz a makacs elképzeléshez, hogy a sokféle igazság együtt talán mégis közelebb áll az igazsághoz.

December közepén mutattátok be az Új Kelet legfrissebb számát Tel-Avivban. Mit tudhatunk a megújult formátumú lap létrejöttéről? Mennyiben változott a kiadvány tematikája? Kik készítik ma az újságot?

Az újság tematikája nem változott: van egy nagy téma, amit körbejárunk és vannak kisebbek, amik udvariasan úgy tesznek, mintha nem olvasták volna a vezér-

Fotók: M. Schmidt János (mazsihisz.hu)

cikket. Most ez különösen könnyű volt, mert október 7. óta először jelentünk meg és a háború eleje óta a megjelenéskor eltelt kerekben 800 nap gondoskodott róla, hogy senkiben ne maradjon bent semmi. Ki versben írta ki magából, ki véleményben, ki elemzésben, mert Izraelben a trauma demokratikus. Salamon Itzhaki Sára képszerkesztő és Balogh Szonja tanácsadónk a társzövetségesek és amikor megkapjatok a bookazine-t, a további 180 oldalnyi tettes-társ nevének nem csak elolvashatjátok hanem megnézhetek mindenkit fotón is, a szerzői profil egy újdonság most.

Kiknek szól ma Izrael egyetlen magyar nyelvű nyomtatott újságja, magazinja?

Az Új Kelet mindenkinek készül, mert a függetlenséget és a kortalanságot komolyan vesszük, még akkor is, ha egyik sem könnyen karbantartható. Ugyanazt a kérdést megnézzük jobbról és balról, majd megcsodáljuk, hogyan lesz belőle három vélemény, hiszen két zsidóval dolgozunk, nem kettővel. A bookazine-ban nem számít az életkor, az alija éve vagy az, hogy valaki csak megállt Izraelben egy időre. Aki nem politizálni akar, az olvashat irodalmat, művészetet, interjút vagy akár receptet, és így mindenki találhat valamit, amin végül mégis vitatkozni fog.

Sokan nem hittek abban, hogy valaha még nyomtatott Új Keletet tarthatnak a kezükben az online megjelenések, kimaradt évek után. Miért volt fontos számotokra a nyomtatott lapkiadás, az Új Kelet hagyományainak folytatása?

Mert szükség volt rá, nekünk is és az olvasóknak is, különben nem csináltuk volna, csak panaszkodtunk volna a hiányáról. Ez a szám olyan, mint egy kollektív terápiás ülés, ami közben akaratlanul is történelem íródik.

Te a „kék-fehér” szívú ember tudod a legjobban, Izraelről soha nem lehetett és nem is lehet egyes szám harmadik személyben beszélni. A híreket szuperül el lehet olvasni telefonon, de egy vastag magazinnal leülni egy karosszékbe azért más élmény. Főleg amikor az ember rájön, hogy semmi sem fekete-fehér, legfeljebb a nyomdafesték.

Hol szerezhetik be az érdeklődők a legújabb számot? Elérhető lesz online is a későbbiekben?

Ugyanaz a terjesztő, aki 2022-ben megsértődött a kis példányszámon, ma már hajlandó terjeszteni bennünket, mert időközben rájött, hogy az újság ritka és csillogászati összegű lett, mint a parkolóhely Tel-Avivban. Természetesen kizárólag a két nagy könyvesboltnál lehet Új Kelet bookazine-t beszerezni, hiszen Izraelben ma már az újság olyan luxuscikk, amit csak ott lehet kapni, ahol regényt, színezőt és önismereti szakácskönyvet is árulnak. Az élelmiszerboltban és a kioszkban már csak hétvégi számok vannak, mert a hétköznapi túl rövid lettek az újságolvasáshoz, így maradt a Steimatzky és a Comet Szfari, ahol a hírek könyv formában próbálnak menekülni az olvasók elől.

Milyen terveitek vannak a folytatással kapcsolatban?

Rengeteg tervünk van, de egyelőre nem kiabáljuk el, mert Izraelben a tervek addig élnek, amíg hangosan ki nem mondják őket. Dolgozunk rajtuk szorgalmasan, enyhe gyanakvással, ahogy az a komoly terveknel szokás. Egy biztos: amikor megszületnek, ti fogtok elsőként értesülni róla, még mielőtt mi teljesen megértenénk, mi is történt.

PA-PT

(Interjúnk 2026 januárjának végén készült.)

DR. ORNA
MONDSCHHEIN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből 40 nap és 40 év

Pészahot Izrael népének Egyiptomból való hősiességének emlékére ünnepeljük. A Hágádát olvassuk, és felidézzük a rabszolgák első lépéseit a szabadság felé, hogy megtanuljunk a szabadság valódi értelmét. Sávutkor – Peszah után 49 nappal – a Tízparancsolat átadását ünnepeljük Izrael népének. Ez a Sínai-hegynél történt: a hegy lábánál összegyűltek az Egyiptomból kiszabadultak, akik már egy éve a sivatagban bolyongtak. Mózes közvetítette a Tórárt, benne a Tízparancsolatot az embereknek, akik még nem voltak képesek befogadni az új helyzetet, és átalakulni rabszolgából szabad néppé. Miután meghallották a Tízparancsolatot, Mózes negyven napra felment a Sínai-hegyre, hogy átvegye a kőtáblákat. Negyven nap után, amikor lejött a hegyről, és meglátta az aranyborjút, összetörte a táblákat.

Ezután Mózes újból felment a hegyre, és negyven napig imádkozott, hogy Isten meg-

bocsásson a népnek. Negyven napnyi imádság után Isten megbocsátott, majd Mózes harmadszor is felment a hegyre, és negyven nap múlva lejött az új kőtáblákkal. A Tízparancsolat a zsidó vallás egyik alapvető pillére, és sok más nép is megismerte, majd átvette a szabályok jelentős részét.

Ezután a nép 40 évig vándorolt a sivatagban, míg elért Kánaánba, és ott megkezdte új életét. A 40 év alatt 42 helyen álltak meg – főleg sivatagi oázisoknál –, és gyakorolták az új törvényeket, valamint ünnepelték a szabadságukat. Amikor Mózes meg akarta tudni, milyen az ország, ahová tartanak, kémekeket küldött, akik 40 napig jártak ott; amikor visszatértek, elmesélték, hogy az „tejjel és mézzel folyó” ország, és különleges gyümölcsök vannak.

Innen tanuljuk, hogy a 40-es számnak szimbolikus jelentősége van. Noé, a családja és az összes állat 150 napig volt a bárkában; ebből 40 napon át megállás nélkül esett az eső, ami elborította a földet. Jónás üzenete Ninive lakosainak az volt, hogy ha nem változtatják meg a viselkedésüket, 40 nap múl-

va elpusztul a város. A Biblián kívüli irodalomban is ismerjük Ali Babát és a 40 rablót. A 40-es szám gyakran fordul elő, amikor hosszú időtartamot, vagy fordulóponthoz akarunk kifejezni az ember életében. Például találhatunk a görög mitológiában is, más ősi kultúrákban. A számok misztikus értelmezése a mai napig megjelenik, például a szerencsejátékosok körében. Sávutkor tejes ételeket szokás enni, ezért itt egy könnyen elkészíthető recept.

Sütés nélküli túrótorta

Hozzávalók: 40 dkg fehér túró, 25 dkg tejszínhab, 1/2 pohár cukor, 1 kiskanál vaníliaesszencia, 1 csomag darált keksz (kb. 50 dkg), 10 dkg olvasztott vaj.

Elkészítés: A darált kekszet összekeverjük az olvasztott vajjal, majd a keveréket benyomkodjuk egy tepszi vagy tál aljába. A tejszínhabot a cukorral és a vaníliával felverjük, majd hozzáadagoljuk a túróhoz. A krémet rákenjük a kekszes alapra, és 4 órára hűtőbe tesszük. Tálaláskor díszíthetjük friss gyümölcsökkel, lekvárral, reszelt csokoládéval vagy más kedvelt díszítéssel.

A Flódnis titkai Vámosi Jucival beszélgettünk

Vámos Juci vagyok, A Flódnis megálmodója és cukrásza. Gyerekkorom meghatározó élményei közé tartoznak Anyu házi süteményei. Nemcsak az örökre elraktározódott, igazi, karakteres ízüket imádom, hanem a sütésükhöz kapcsolódó családi hagyományt és örökséget is, amelyet megtestesítenek számomra. Ezt szeretném megosztani a süteményeimben.

Mikor és miért kezdett el a cukrásszal foglalkozni?

2013 körül döntöttem úgy, hogy szakmát váltok, és a cukrászat felé fordulok. Ez egy erős belső indítatásból fakadó döntés volt – éreztem, hogy az alkotás és az édességek világa az, ahol igazán kiteljesedhetek.

Hogyan jött létre „A Flódnis”?

A kezdetekkor a Flódnis volt a legnépszerűbb családi termékünk, és az első időszakban még személyesen én szállítottam ki a rendeléseket. Amikor megérkeztem a bevételhez, sokszor hallottam, ahogy összebeszélnek: „Megjött A Flódnis!” – ez annyira

természetes és kedves volt, hogy a megszólitás végül ránk ragadt. Így alakult ki a márkánk neve is, amely azóta híven viszi tovább a Flódnis köré épült történetet.

Mennyire ismertek napjainkban a zsidó sütemények?

A Flódnis az egyik legismertebb és legkedveltebb zsidó sütemény. Az elmúlt évek során azonban már messze túllépett a hagyományos zsidó cukrászdák keretein: ma már akár más vallású vállalkozók által üzemeltetett cukrászdák kínálatában is megtalálható, és szélesebb közönség is megismerte és megszerette.

Kóser termékeket is készítenek? Ez nagyobb kihívás, mint nem kóser süteményeket sütni?

Kóser termékeket is készítünk. Számomra ez az elején valóban nagyobb kihívást jelentett, hiszen nagyon szeretem a vaját és a tejet, így új utakat kellett találnom, és sokat kísérleteztem tejmentes receptekkel. Idővel azonban, a sikeres próbálkozásoknak és ta-

pasztalatoknak köszönhetően, ez már nem jelent nagyobb nehézséget, mint bármely más sütemény elkészítése. A kóser sütemények különösen közel állnak a szívemhez, és örömmel tölt el, hogy a munkámmal a közösségünket is szolgálhatom.

Van-e kedvence a termékeik közül?

A szívemhez talán a kakaós kalács áll a legközelebb. Gyerekkoromban a nagypapám péntek reggelente hozta nekünk a Frölich cukrászdából, és ezek az alkalmak különleges, meghitt pillanatok voltak számomra. Nekem ez nem csupán egy sütemény, hanem egy életérzés, egy emlék az otthon melegéről és a családi összetartozásról. Boldoggá tesz, hogy ezt az érzést ma már én is továbbadhatom másoknak.

Ha Budapesten járnak olvasóink, hol kóstolhatják meg az édes és sós finomságaikat?

Ha Budapesten járnak az olvasók, a MOM Parkban kóstolhatják meg édes és sós süteményeinket. A kóser termékeket érdemes előrendelésben leadni, hogy biztosan rendelkezésre álljanak, és mindenki a számára megfelelő választékból tudjon válogatni.

Tradícia na fotografiách

Rozprávali sme sa s Bence Illyésom

Som nezávislý dokumentárny fotograf s ukončeným štúdiom judaistiky. Hoci (pokiaľ viem) nemám židovský pôvod, z kultúrneho záujmu som absolvoval Židovskú Univerzitu v Budapešti a neskôr aj program Paideia, a študoval som aj na Univerzite v Lunde.

Ako ste začal sledovať židovské púte v Maďarsku? Čo by o nich mal človek vedieť?

O samotnom jave som prvýkrát čítal v roku 2018, možno v časopise Szombat. Bola to len krátka, jednovetová správa o tom, že do Bodrogheresztúru prišli tisíce pútnikov. To veľmi podnietilo moju fantáziu, a keďže som sa práve v tom období začal vážnejšie venovať fotografii, uložil som si to v hlave ako potenciálnu tému. O rok neskôr som sa už s fotoaparátom vydal priamo na púť – a okamžite ma pohltila jej výnimočná atmosféra. Vtedy som sa rozhodol, že v rámci jedného projektu zdokumentujem všetky židovské pútnické miesta v Maďarsku. Ani som netušil, že v krajine existuje

najmenej 14 – 18 takýchto lokalít, kam sa každý rok vracajú predovšetkým chasidskí židia, aj keď rôznom počte.

Samotné púte sú svojím spôsobom pokračovaním tých návštev, ktoré veriaci absolvojú ešte počas života rebbeho – aby od neho získali radu, požehnanie alebo aby jednoducho boli v jeho blízkosti. Podľa mystického chápania sa v deň púte, teda v deň rebbeho jórcajtu (výročia jeho úmrtia), jeho duša povznáša do vyšších sfér a veriaci sa svojou prítomnosťou a modlitbou môžu pripojiť k tomuto vzostupu. Rebbe, ktorý pôsobí ako sprostredkovateľ medzi všednými veriacimi a Najvyšším, prenáša modlitby prednesené pri jeho hrobe, a tie sa podľa chasidskej viery tak ľahšie vypočujú.

Ako prijali prítomnosť fotoaparátu tí, ktorí sa vracajú ku svojim duchovným koreňom?

Spočiatku, prirodzene, s veľkou nedôverou. Trvalo roky, kým sa mi podarilo vybu-

dovať taký vzťah s komunitami, ktorý mi umožnil voľne medzi nimi pracovať. Aj dnes však na pútiach strávim prvé hodiny tým, že desiatkam ľudí vysvetľujem dookola tie isté otázky: kto som, prečo fotografujem, pre koho fotografujem a prečo ma to zaujíma? Už som si zvykol a mám pripravené svoje obvyklé odpovede.

Čo bolo pri dokumentárnej práci najväčšou výzvou?

V prvom rade vybudovanie spomínaného vzťahu dôvery. Okrem toho aj skutočnosť, že na každom mieste sa púť koná iba raz ročne, často len niekoľko hodín. Preto je nevyhnutné urobiť dobré fotografie práve v tomto krátkom čase – ďalšia príležitosť bude až o rok.

Menia sa tieto púte v priebehu rokov?

Z jednej strany je zjavný nárast záujmu zo strany väčšinovej spoločnosti – keď som projekt začal v roku 2019, tento jav nebol známy ani samotnej židovskej komunite. Odvtedy sa, aj vďaka väčšej mediálnej pozornosti, takmer všeobecne vie, že do maďarských dedín prichádzajú zo zahraničia chasidskí pútnici. Žiaľ, niektoré správy často využívajú aj existujúcu xenofóbiu v maďarskej spoločnosti.

Samotné vnútorné dianie pútí zostáva v podstate rovnaké, no jasne vidno rast infraštruktúry: vznikajú pútnické ubytovne, nové mikve, modlitebne, a pozorovateľný je aj každoročný nárast počtu pútnikov.

Kde si môžu záujemcovia pozrieť vaše fotografie a výsledky vašej dokumentačnej práce?

V rokoch 2019 – 2020 vzniklo z mojich fotografií viacero výstav s podporou Amerického veľvyslanectva – okrem iného v priestoroch Csányi5, Klauzál 13, v synagóge v meste Pécs a v Dome umenia v Miskolci. Momentálne pracujem na fotografickej knihe, ktorá by predstavila svet maďarských židovských pútí nielen obrazmi, ale aj osobnými príbehmi a odbornými informáciami. Moje fotografie si verejnosť môže pozrieť na stránke Csodák vándorai na Facebooku aj Instagrame.

PA-PT

Pokračovanie zo strany 3.

Zásadnou úlohou je pre nás identifikácia čo najväčšieho počtu hrobov, aby sme sa mohli pomaly posunúť do fázy obnovy náhrobných kameňov. Pochopiteľne, naše plány úzko súvisia s finančnou podporou, ktorú získavame jednak od individuálnych darcov, ale aj prostredníctvom oficiálnych zbierok. Budeme radi, ak sa nám popritom podarí uskutočniť tento rok aj prvé podujatie pre

Levočanov, nielen pamätníkov, ale aj mladú generáciu, ktorá o židovskej histórii mesta Levoča veľa nevie.

Kde si môžu záujemcovia prečítať viac o vašich aktivitách?

Hlavným informačným kanálom je pre nás sociálna sieť Facebook, kde na stránke „Židovský cintorín Levoča – Jewish Cemetery in Levoča“ pravidelne zverejňujeme aktualizácie o našich aktivitách. Pracuje-

me tiež na obsahu nášho webu www.mekomotslovakia.org, kde okrem fáz obnovy s cieľom zachovania transparentnosti informujeme aj o použití finančných príspevkov. Chceme, aby prostredníctvom nášho webu a sociálnej siete (nielen) Levočania spoznali odkaz židovskej komunity a prijali túto časť histórie Levoče rovnako za svoju históriu.

PA-PT

MEKOMOT SLOVAKIA

Rozhovor s Hirom Richterom

Moje meno je Hiro Richter. Som rodákom zo Zlatých Moraviec, no vyrastal som tu, v Levoči. Keď som mal 19 rokov, odišiel som do Spojeného kráľovstva, kde som popri práci študoval externe históriu a politiku na Open University v Milton Keynes, jednej z najvýznamnejších univerzít pre dištančné vzdelávanie na svete. V štúdiu naďalej pokračujem, pričom v ďalších fázach by som sa chcel zamerať už výlučne na históriu 19. a 20. storočia. Po dvadsiatich rokoch života v zahraničí, som sa rozhodol vrátiť späť na Slovensko, teda naspäť do Levoče – mesta, ktoré mi je srdcu najbližšie, napriek tomu, že som pôsobil v Londýne, Barcelone či rok a pol v Tel Avive.

Kedy a s akým cieľom vzniklo občianske združenie MEKOMOT SLOVAKIA?

Naše občianske združenie vzniklo v septembri 2025 s cieľom revitalizácie židovského cintorína v Levoči. Prvé kroky k sprístupneniu tohto zarasteného pietneho miesta tu vykonali dobrovoľníci, skauti a rímskokatolícky kňaz z obce Jánovce, Andy Legutky, ktorý sa postaral aj o židovský cintorín v Podolínci. Vďaka jeho iniciatíve sme našli cintorín v omnoho lepšom stave, hoci prácu na ňom odhadujeme na niekoľko rokov. Rozhodli sme sa na túto iniciatívu naviazať a rozbehnúť komplexnú obnovu.

Medzi ďalšie inšpiratívne osoby z oblasti záchrany židovského dedičstva, ktorých prácu považujem za obrovský prínos pre spoločnosť, patria Peter Werner, Mikuláš Lipták, Ružena Kormošová, Pavol Hudák, Ľudo Chládek, Lukáš Kunca, či pán Karol Kurtiulík, ktorý mi bol mentorom na úplnom začiatku. Pre Mekomot Slovakia je česť mať možnosť spo-

lupracovať a konzultovať s tými, ktorí v tomto smere už niečo dokázali. Sme len na začiatku dlhej cesty, máme pred sebou náročný výskum o dnes už neexistujúcej židovskej komunite v Levoči, ktorý je kľúčom k pochopeniu historických súvislostí, osvete i samotnej revitalizácii židovského cintorína.

Levoča, ako významné historické mesto zapísané na Zoznam svetového dedičstva UNESCO, je dnes vnímaná ako zastávka kresťanských pútnikov, ako mesto s výrazným náboženským odkazom, a naším cieľom je, aby sa z tejto perspektívy nevynechával ani odkaz židovskej komunity, ktorá tu kedysi bola prítomná a bola dôležitou súčasťou levočskej spoločnosti. Som veľmi rád, že mojou pravou rukou v Mekomot Slovakia je práve Petra Rímska, ktorá je potomkom preživších šoa, a ktorá sa venuje nielen rodinnému výskumu, ale zaoberá sa všeobecne židovstvom na východnom Slovensku. Obaja sme rovnako nadšení pre dobrú vec a máme silnú väzbu na mesto Levoča. Je pre nás dôležité, aby národ nezabudol na tých, ktorí nás silne zmizli z našej spoločnosti, pričom sa zaslúžili o rozvoj vtedajšieho Uhorska a neskôr aj prvej Československej republiky.

Ktoré projekty považujete za najdôležitejšie?

Za najdôležitejšie projekty považujeme zachovanie pozostatkov židovskej kultúry, najmä židovských cintorínov, ich udržiavanie a obnovu – samozrejme pri dodržaní halachy, čiže židovských predpisov.

Miest, ktoré si zaslúžia údržbu alebo obnovu, je nesmierne veľa, čo napokon vyplýva aj z nášho názvu. Mekomot je totiž množné číslo od slova makom, ktoré v heb-

rejčine znamená miesto. Symbolicky nás poháňa vpred a pripomína nám, že Levočou sa to pre nás iba začína. Momentálne je to však stále hudba budúcnosti a otázka dôkladného plánovania na niekoľko rokov dopredu. V súčasnosti sa preto sústreďujeme výlučne na Levoču, na cintorín a komunitu, ktorá tu kedysi žila.

Ako prijali vašu činnosť v Levoči a vo východnom Slovensku?

Pravdupovediac, trochu som sa obával reakcie okolia, no na moje veľké a príjemné prekvapenie bola táto reakcia veľmi pozitívna. Mesto Levoča túto iniciatívu privítalo, ponúklo pomocnú ruku a máme veľmi dobré vzťahy. Úzku spoluprácu sme naviazali s Mestským kultúrnym strediskom, s ktorým plánujeme obyvateľom a návštevníkom Levoče predstaviť židovskú komunitu a históriu prostredníctvom osvety a kultúrnych podujatí. Technické služby mesta Levoča nám napríklad poskytujú odvoz odpadu, takže aj ďalšie mestské podniky sa k tejto iniciatíve pridávajú, čo nás veľmi teší.

Čo sa týka obyvateľov mesta, ľudia sú jednoducho úžasní. Vnímame obrovskú podporu a veľký záujem, predovšetkým o históriu židovskej komunity. Práve máme za sebou prvú dvojčlennú brigádu, ktorej sa zúčastnilo niekoľko úžasných dobrovoľníkov z Levoče, dokonca aj dvaja predstavitelia mesta. Postupne si tvoríme tím a verím, že časom sa do našich aktivít zapojí viac obyvateľov, ktorým nie je osud cintorína ľahostajný.

Pokiaľ ide o východné Slovensko, z mnohých miest vnímame veľkú podporu, najmä zo strany židovských náboženských obcí, čo nás opäť nesmierne teší, keďže podpora kompetentných je pre nás kľúčová.

Aké plány máte na tento rok?

Tento rok sa nám už podarilo odstrániť veľkú časť náletových drevín a iných stromových porastov so súhlasom ÚZŽNO, a to samozrejme na základe platného povolenia od okresného úradu, odboru životného prostredia. Na moje opätovné prekvapenie sa znovu našiel človek s veľkým srdcom, pán Dzurilla z Levoče, ktorý veľmi ochotne prišiel so svojím synom vykonať výrub náletových drevín na prístupovej ceste a v okolí cintorína úplne bezplatne. Tieto parcely taktiež patria k areálu cintorína a tvoria jeho súčasť.

Plánujeme pokračovať v terénnych úpravách na cintoríne a súbežne pracovať na výskume židovskej komunity v Levoči. Spracovávame nespočetné množstvo archívnych materiálov, objavujeme nové informácie a prepájame historické fakty s doloženými dokumentmi, čím získavame potrebné súvislosti na pochopenie celej problematiky.

Pokračovanie na strane 4.

Popoludnie otvorených dverí počas Komárňanských dní

V nadväznosti na tradíciu uplynulých rokov sa aj tento rok zapájame do Komárňanských dní programom otvorených dverí. **V nedeľu 3. mája medzi 14.00 a 16.00 hod.** opäť vítame záujemcov v Menháze!

Členovia našej komunity sa môžu prihlásiť ako dobrovoľní sprievodcovia na podujatie na adrese kile@menhaz.sk.

Mazel tov!

V marci sa konala bar micva vnukov zosnulého Alexandra (Sanyiho) Pasternaka. Eliav Snitman, dieťa Ronita Pasternaka a Shauna Snitmana, v USA, a Liam Deutsch, syn Nathalie Pasternaka a Dana Deutscha, v Zürichu v tento významný deň po prvý raz čítali z Tóry. Z celého srdca blahoželáme chlapcom, ktorí sa stali dospelými, ich rodinám, ako aj našej pravidelnej čitateľke, ich starej mame Madeleine Pasternak!

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Nástenka krátke správy

ŽNO Komárno, klub Shalom a Spravodajcu podporili MUDr. Ferenc Balázs a darcovia, ktorí si želali zostať v anonymite. Ďakujeme!

Pred sviatkom Pesach sa ku každému veriacemu dostalo sviatočné víno, maces a mnohé ďalšie objednatelne kóšer pochúťky.

Ústredný zväz židovských náboženských obcí na Slovensku zasadal 15. apríla v Bratislave, kde ŽNO Komárno zastupoval predseda Anton Pasternák. Hlavnou témou bol tohtoročný rozpočet.

Sviatok Šavuot, sviatok darovania Tóry, sa začína vo štvrtok večer 21. mája. Dňa 22. a 23. mája (piatok – sobota) sú hlavné sviatočné dni. V tomto čase bude sekretariát zatvorený a cintorín nebude prístupný návštevníkom.

Priebežne rozširujeme fond našej knižnice Bélu Spitzera o nové publikácie. Čitatelia sa môžu prihlásiť na adrese kile@menhaz.sk.

Pred sviatkom Pesach sa začali jamné práce v záhrade Menházu.

Na bránu židovského cintorína v Komárne bol nainštalovaný vstupný systém s kódom. Ten zabezpečuje, aby vstupná brána cintorína nezostávala otvorená. Zájemcovia o vstup si môžu vyžiadať kód na sekretariáte ŽNO alebo na telefónnych číslach uvedených pri vstupe na cintorín.

Spravodajca – mesačník ŽNO v Komárne, založené v roku 5756. (1996), **šéfredaktor:** Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci:** Magda Saláth, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava:** Richard Saláth, **jazyková korektúra:** Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Anton Pasternák (Komárno), **tlač:** Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, **tel./fax:** 00421/35/7725-355. **Registračné číslo:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. **Periodikum je nepredajné.**

SPRAVODAJCA

APRÍL 2026 – NISAN – IJAR 5786.

MESAČNÍK ŽNO V KOMÁRNE

XXIV. REG. ROČNÍK. 4. ČÍSLO, 359. ČÍSLO

PRVÝ SEDEROVÝ VEČER SME OSLÁVILI V MENHÁZE

DVE BAR MICVA

V marci sa konala bar micva vnukov zosnulého Alexandra (Sanyiho) Pasternaka. Eliav Snitman a Liam Deutsch mazel tov!

2

MEKOMOT SLOVAKIA

„Za najdôležitejšie projekty považujeme zachovanie pozostatkov židovskej kultúry, najmä židovských cintorínov, ich udržiavanie a obnovu...“

3

TRADÍCIA

„O samotnom jave som prvýkrát čítal v roku 2018, možno v časopise Szombat. Bola to len krátka, jednovetová správa o tom, že do Bodrogkeresztúru...“

4

Pesach v Komárne

V stredu 1. apríla bol v obnovennej malej kuchynke náboženskej obce v budove Menház veľký ruch. Vďaka Ústrednému zväzu židovských náboženských obcí na Slovensku sme po prvý raz využili zrekonštruovanú výdajňu jedla pri organizovaní podujatia.

Program sa začal večernou modlitbou vo vykurovanej synagóge. Účastníkov zo širšieho regiónu privítal koordinátor Tamás Paszternák. Predmodlivajúcim sa a zároveň vedúcim sederového večera bol – podľa našich tradícií – Mihály Riszovannij. Modlili sme sa aj za mier na Blízkom východe a za izraelskú armádu.

Pri pekne prestretých stoloch sme si vypočuli príbeh o exoduse z Egypta, príbeh Hagady sme odovzdávali z generácie na generáciu. Po oboznámení sa so súčasťami sederovej misy sme sa dostali až k chutnej kóšerovej večeri, ktorá aj tentoraz prišla z Budapešti. Okrem miestnych obsluhujúcich patrí naše poďakovanie aj kuchárovi Vincemu Lakatosovi, ktorý sa podieľal na sprevádzkovaní kuchyne a kuchynských technologických zariadení.

Po večeri sme pokračovali v rozprávaní príbehu a naši hostia sa dozvedeli aj o programoch náboženskej obce plánovaných na nasledujúce obdobie.

Ďakujeme Éve Marczell, Magde Saláth a manželom Paszternákovcom za pomoc k úspešnému priebehu podujatia.

Pozvánka Deň martýrov

Židovská náboženská obec v Komárne touto cestou pozýva každého humánne zmýšľajúceho človeka na pietny akt pri príležitosti 82. výročia deportácie židovského obyvateľstva z Komárna a okolia. Spomienkové podujatie sa uskutoční **v nedeľu 14. júna 2026 o 10.30 hod.** na židovskom cintoríne v Komárne (ulica Zlatého muža 1).

Príhovor prednesie hlavný rabín dr. Róbert Frölich, účinkuje hlavný kantor Immanuel Zucker. Na pamiatku obetí o 12.00 hod. spoločne zapálime sviečku v synagóge (Eötvösova ulica 15). Spomínajme spolu!

Prosíme, potvrdte svoju účasť na adrese kile@menhaz.sk

